

RĪGAS 34.VIDUSSKOLA

-

Veselības aprūpes sistēmas pieejamība un tās uzlabošana Latvijā.

Darba autore:

Kamilla Černousova

Darba vadītāja:

Velta Šulce

1. Ievads:

Latvijā veselības aprūpes sistēma saskaras ar vairākām būtiskām problēmām, piemēram, ilgu gaidīšanas laiku uz valsts apmaksātiem ārstniecības pakalpojumiem, augstām medicīnisko pakalpojumu izmaksām un speciālistu trūkumu, kas tieši ietekmē sabiedrības labklājību un dzīves kvalitāti. Veselības aprūpe ir ļoti svarīga ikviena cilvēka dzīvē, taču Latvijā tās pieejamība joprojām ir problemātiska. Daudziem iedzīvotājiem nākas ilgi gaidīt uz valsts apmaksātiem medicīniskajiem pakalpojumiem – nereti vairākus mēnešus vai pat gadus. Lai saņemtu palīdzību ātrāk, cilvēki bieži izvēlas maksas pakalpojumus, taču tie ir dārgi un ne visiem pieejami. Tas var novest pie tā, ka cilvēki atliek ārstēšanos, kā rezultātā veselība pasliktinās. Situāciju vēl vairāk sarežģī ārstu trūkums, kas palielina rindas un samazina pakalpojumu pieejamību.

No LSM.lv avota:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/06.12.2025-nepieejama-veselibas-aprupe-valstij-ik-gadu-nes-miljarda-eiro-zaudejumus.a625339/>

Ilgstošā gaidīšana, lai saņemtu valsts apmaksātu pakalpojumu, rada nopietnas sekas. Nesagaidot savlaicīgu ārstēšanu un izmeklējumus, tas ietekmē arī mūža ilgumu un var veicināt priekšlaicīgu mirstību. Un nepieejama veselības aprūpe valstij ik gadu nes miljarda eiro zaudējumus un tas nemainīsies, ja veselības aprūpi turpinās uzskatīt par tēriņiem, nevis ieguldījumiem.

LSM. Latvijas Sabiedriskais medijs

Rīgā ☀️ +7 °C, R vējš, 2m/s

SVARĪGI >> 🇺🇦 Krievijas iebrukums Ukrainā Ungārija Karš Tuvajos Austrumos

Nepieejama veselības aprūpe valstij ik gadu nes miljarda eiro zaudējumus

Šī projekta mērķis ir piedāvāt risinājumus veselības aprūpes pieejamības uzlabošanai Latvijā, identificējot sadarbības partnerus un izstrādājot kompromisa risinājumus.

Politiskās idejas mērķis:

Analizēt veselības aprūpes pieejamības problēmas Latvijā, izvērtējot ilgo gaidīšanas laiku, augstās medicīnas izmaksas un medicīnas personāla trūkumu, kā arī izstrādāt pamatotus priekšlikumus šo problēmu risināšanai.

2. Kas būtu mani sabiedrotie idejas īstenošanā?

Valsts institūcija: Veselības ministrija.

3. Atziņas.

Statistika, kas saistīta ar veselības sistēmas trūkumiem Latvijā salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm:

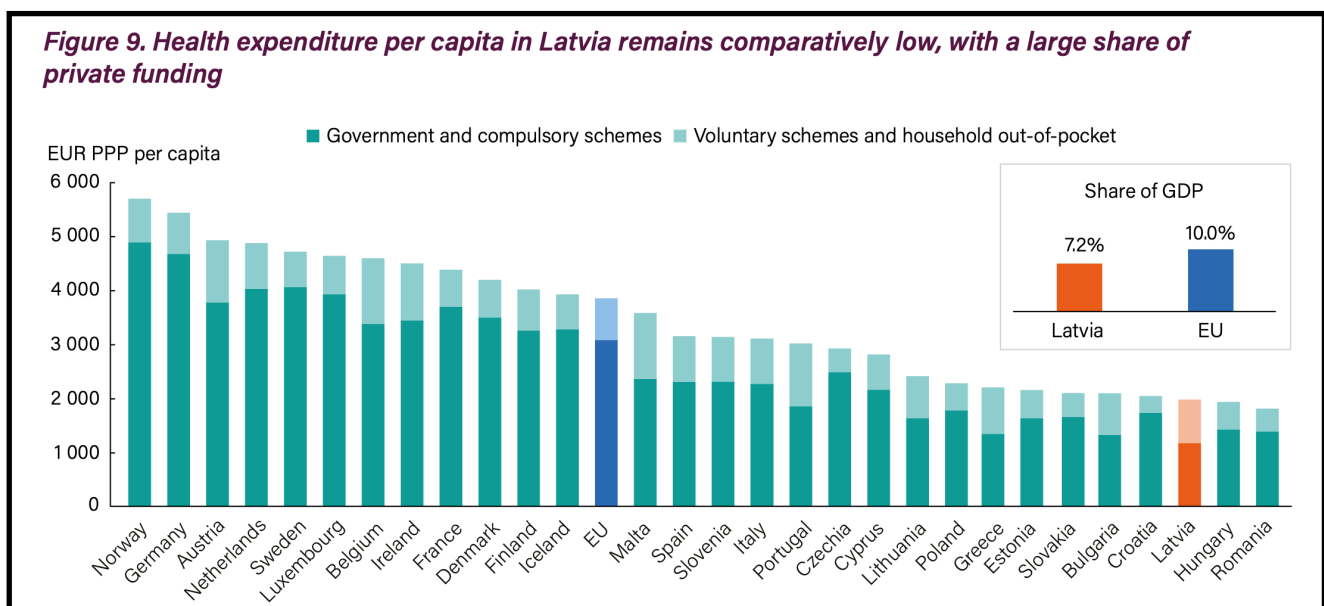
- **Ilgais gaidīšanas laiks uz valsts apmaksātiem ārstniecības pakalpojumiem.**

https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/02.12.2025-latvija-12-veselibas-aprupes-pakalpojumiem-maksimalais-gaidisanas-laiks-ir-merams-gados.a624780/?utm_source=lsm&utm_medium=article-body&utm_campaign=admin

Tas ir avots uz raidījumu LSM.lv . Tajā ir stāstīts, ka cilvēkiem ir ilgi jāgaida rindās, lai apmeklētu ārstu. Piemēram, lai tiktu uz ceļa locītavas endoprotezēšanu Madonas slimnīcā, ir jāgaida vairāk par 2 gadiem, bet Gaiļezera slimnīcā, kas atrodas Rīgā, mazāk par 1 gadu, tātad gaidīšanas laiks ir atkarīgs no iestādes, tās atrašanās vietas, kuru izvēlaties.

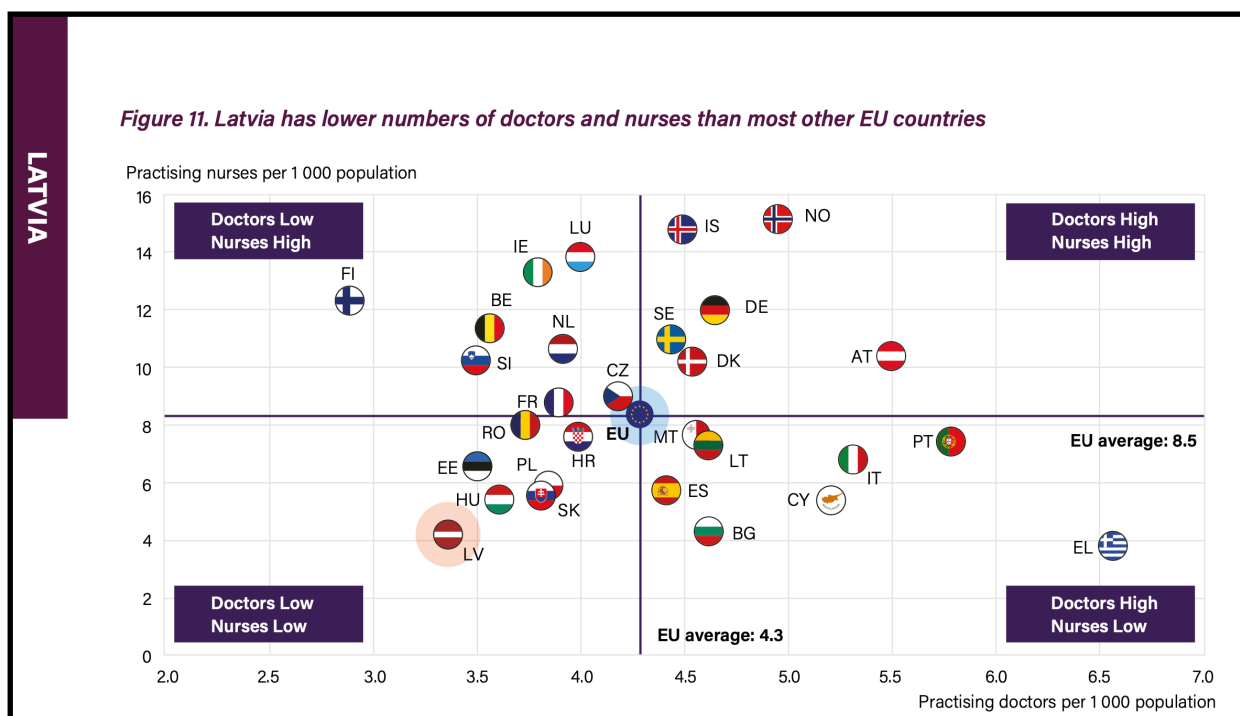
- **Augstas medicīnisko pakalpojumu izmaksas.**

Ne visi iedzīvotāji var atļauties iegādāties nepieciešamos ārsta pakalpojumus vai medikamentus. Rezultātā cilvēki atliek vizītes pie ārsta, kas bieži noved pie veselības pasliktināšanās. Pašreizējie veselības aprūpes izdevumi uz vienu iedzīvotāju Latvijā bija 1966 EUR 2023. gadā (koriģējot atbilstoši pirktspējas atšķirībām) – ievērojami zemāk par ES vidējo rādītāju - 3832 EUR. Veselības aprūpes izdevumi Latvijā bija arī salīdzinoši zemi kā daļa no IKP, 2023. gadā sasniedzot 7,2 % no IKP, kas ir ievērojami zem ES vidējā rādītāja 10 % . Pēc viena no augstākajiem izdevumu pieaugumiem ES COVID-19 pandēmijas pirmajā gadā veselības aprūpes izdevumi Latvijā reālā izteiksmē samazinājās par 13,8 % laikā no 2021. līdz 2022. gadam un par 9,1 % laikā no 2022. līdz 2023. gadam.

- **Ārstu un medicīnas personāla trūkums.**

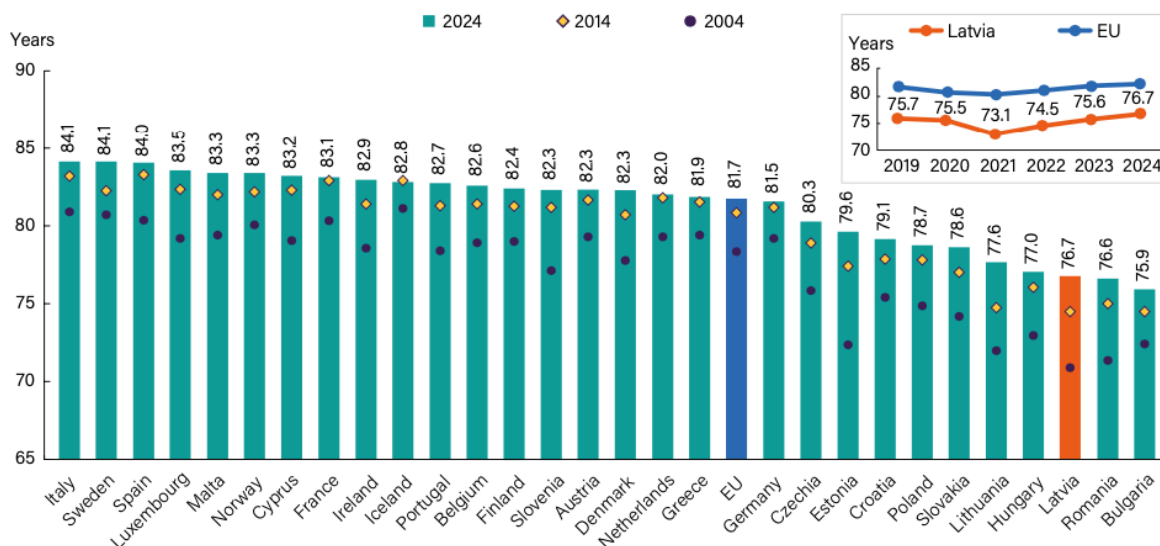
- Veselības aprūpes darbaspēka blīvums Latvijā joprojām ir viens no zemākajiem ES. 2023. gadā Latvijā bija 3,4 ārsti uz 1000 iedzīvotājiem, kas ir krietni mazāk nekā ES vidēji (4,3 uz 1000). Medmāsu blīvums ir satraucoši zems – tikai 4,2 uz 1000 iedzīvotājiem, kas ir aptuveni puse no ES vidējā rādītāja (8,5 uz 1000) (11. attēls). Cenšoties risināt personāla trūkumu, Latvijā ir ieviests jauns amats - “vispārējās aprūpes māsas -, kam piešķirts īpašs finansējums 2,8 miljonu eiro apmērā. Lai gan laika posmā no 2018. līdz 2023. gadam valsts sektorā tika īstenoti dažādi algu palielinājumi, daudzi veselības aprūpes darbinieki joprojām pamet valsts veselības aprūpes sistēmu, lai strādātu privātajā sektorā vai emigrētu uz ārzemēm, ko motivē augstākas algas un labāki darba apstākļi.

Sekas:

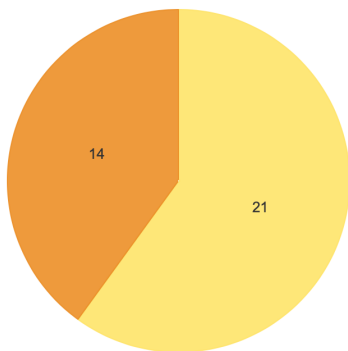
Dzīves ilgums Latvijā 2024. gadā bija viens no zemākajiem ES. Paredzamais dzīves ilgums dzimšanas brīdī Latvijā bija 76,7 gadi – par aptuveni 5 gadiem zemāks nekā vidēji ES. Pēc strauja krituma 2021. gadā COVID-19 pandēmijas dēļ paredzamais dzīves ilgums 2022.–2024. gadā atkal pieauga, pārsniedzot pirmspandēmijas līmeni. Lai gan paredzamais dzīves ilgums Latvijā joprojām ir salīdzinoši zems, pirms COVID-19 pandēmijas tas bija viens no visstraujāk augošajiem rādītājiem ES, palielinoties gandrīz par 3 gadiem laika posmā no 2000. līdz 2010. gadam.

Figure 1. Life expectancy at birth in Latvia was 5 years below the EU average

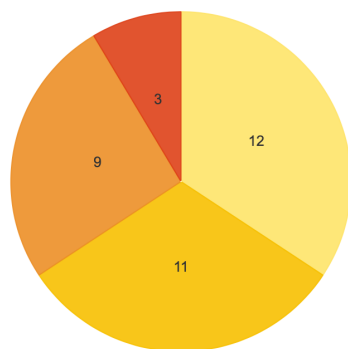
Es veicu aptauju un ieguvu datus no 35 cilvēkiem, vecuma posmā no 13 līdz 60+ gadiem .

Vai Jūs ir gadījies, ka ilgās rindas uz medicīniskajiem pakalpojumiem pasliktināja Jūsu veselības stāvokli, un situācija kļuva nopietnāka?

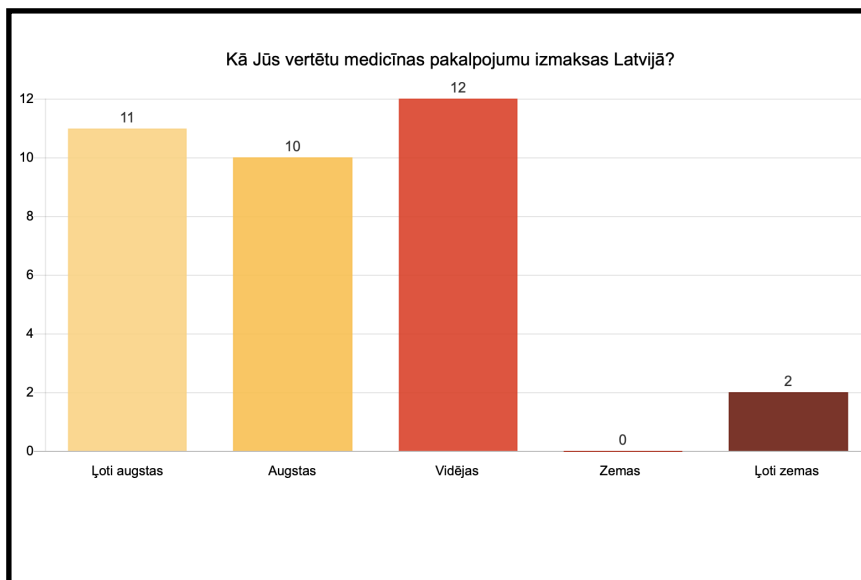

Pēc statistikas datiem, 21 cilvēkam no 35 (60%) ir gadījies, ka ilgās rindas uz medicīniskajiem pakalpojumiem pasliktināja viņu veselības stāvokli un situācija kļuva nopietnāka.

Kādā, Jūsuprāt, ir lielākā problēma Latvijas medicīnā?

34% cilvēku uzskata, ka lielākā problēma Latvijas medicīnā ir augstās izmaksas par medicīniskajiem pakalpojumiem; 31% cilvēku uzskata, ka lielākā problēma ir ilgās rindas pie speciālistiem; 26% cilvēku uzskata, ka lielākā problēma ir medicīniskā personāla trūkums.

Statistika liecina, ka 21 cilvēks no 35 (60%) uzskata, ka medicīnisko pakalpojumu izmaksas ir augstas vai ļoti augstas.

4. Kā panākt kompromisu un risināt šīs problēmas?

Kompromisa panākšanai es nosūtīju vēstuli Veselības ministrijas nodaļas vadītājam Oskaram Šneideram.

Es uzdevu vairākus jautājumus:

1. Kādi konkrēti pasākumi šobrīd tiek veikti, lai samazinātu rindas pie ārstiem un uz izmeklējumiem?
2. Kāpēc pacientiem Latvijā bieži vien jāgaida vairākus mēnešus uz valsts apmaksātiem pakalpojumiem?
3. Vai tuvākajā laikā ir plānots samazināt pacientu līdzmaksājumus vai padarīt ārstēšanu pieejamāku?
4. Kā tiek risināta ārstu trūkuma problēma Latvijā?
5. Kādi pasākumi tiek veikti, lai motivētu jaunus ārstus palikt strādāt Latvijā?

Zemāk redzamas oficiālās ministrijas atbildes uz jautājumiem.

Gaidīšanas rindas uz plānveida ambulatorajiem pakalpojumiem veidojas dažādu iemeslu dēļ:

- Pieejamais valsts finansējums nav pietiekams visam pieprasījumam pēc pakalpojumiem.
- Noteiktu specialitāšu ārstu ierobežotā pieejamība (piemēram, paaudžu maiņa, salīdzinoši retas jomas speciālists).
- Specifiski pakalpojumi pieejami tikai noteiktās ārstniecības iestādēs, piemēram slimnīcās.
- Pacientu izvēle – populārākās iestādes mēdz būt ar garākām rindām, kamēr citur valsts apmaksātu pakalpojumu var saņemt ātrāk.

3. *Vai tuvākajā laikā ir plānots samazināt pacientu līdzmaksājumus vai padarīt ārstēšanu pieejamāku?*

Darbs pie pacientu/iedzīvotāju tiešo maksājumu mazināšanu par zālēm vai veselības aprūpes pakalpojumiem norisinās visu laiku. Tā piemēram, no 2024.gada jūlija valsts apmaksāto zāļu kompensācijas apmērs palielināts no 50% līdz 75%, 2025.gadā īstenota zāļu uzcenojumu reforma samazinot vidēji recepšu zāļu cenas samazinājušās par 17%. Izteiktākais cenu kritums novērots zālēm, kuru cena pārsniedz 10 eiro, bet arī daļa zāļu 5 līdz 10 eiro cenu grupā kļuvušas lētākas. Īpaši nozīmīgs ieguvums ir pacientiem, kuri lieto vairākus medikamentus. Recepšu zāļu izmaksas pacientiem ar sešiem un vairāk medikamentiem samazinājušās līdz pat 32%. Tāpat no šī gada 1.jūlija paredzēts, ka valsts kompensēs maksu par farmaceita pakalpojumu iedzīvotājiem iegādājoties zāles cenā līdz 10 eiro, savukārt no septembra no maksas par farmaceita pakalpojumu atbrīvos I grupas invalīdus.

5. *Kādi pasākumi tiek veikti, lai motivētu jaunos ārstus palikt strādāt Latvijā?*

Lai paplašinātu ārstniecības personāla pieejamību, Veselības ministrija strādā sekojošos virzienos:

1. **Rezidentūras vietu palielināšana**

1.1.Lai mazinātu ārstu speciālistu trūkumu valsts veselības aprūpes sistēmā, budžeta finansēto rezidentūras vietu skaits katru gadu tiek kāpināts - 2024.gadā 289 vietas (ārsta studiju programmu absolvēja 286 ārsti) 2025.gadā - 301 vieta (absolvē - 238).

1.2.Rezidentūras vietu plānošanas nosacījumi:

- ✓ slimnīcās vismaz 78%, no tām, vismaz 46 % slimnīcās ārpus Rīgas;
- ✓ ģimenes (vispārējās prakses) ārsta specialitātē – vismaz 16 %;
- ✓ ambulatorajās ārstniecības iestādēs, kam ir noslēgts līgums ar Nacionālo veselības dienestu par valsts apmaksātu veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanu sekundāro ambulatoro pakalpojumu līmenī – ne vairāk kā 6%.

Kam es piekrītu:

- ārstu skaita palielināšanai;
- medicīnas darbinieku algu palielināšanai;
- darba apstākļu uzlabošanai;
- pacientu izdevumu samazināšanai.

Piemērs no teksta:

“budžeta finansēto rezidentūras vietu skaits katru gadu tiek kāpināts” – tas palīdz palielināt ārstu skaitu nākotnē.

Kam es nepiekrītu:

- ka pacientiem jāgaida ilgi uz pakalpojumiem;
- ka finansējums nav pietiekams visam pieprasījumam;
- ka trūkst ārstu;
- ka pakalpojumi nav vienlīdz pieejami visā Latvijā.

Piemērs no teksta:

“pieejamais valsts finansējums nav pietiekams visam pieprasījumam” – tas ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc veidojas lielas rindas.

5. Iespējamie problēmas risinājumi:

- Nodokļu atvieglojumi ārstiem - samazināt ienākuma nodokli;
- “Studē Latvijā — strādā Latvijā” programma, valsts apmaksā augstāko izglītību medicīnā, savukārt, studentiem ir jāpaliek Latvijā un jāstrādā vēl vismaz 5 gadus;
- Vienota digitālā pieraksta sistēma - viena elektroniskā sistēma visai Latvijai, kur ir redzami visi brīvie laiki pie ārstiem;
- Profilakses programma - bezmaksas pārbaudes 1x gadā, kampaņas par veselību.

6. Secinājumi.

Oficiālais ministrijas problēmas secinājums:

Rezumējot, jāuzsver, ka situācija ar cilvēkresursiem veselības aprūpē kopumā ir sarežģīta, un to ir iespējams atrisināt tikai ilgtermiņā, turpinot iesāktos pasākumus gan mediķu atalgojuma plānveidīgā palielināšanā katru gadu, kā arī nodrošinot papildu motivāciju speciālistiem darbam reģionos.

Mans personīgais noslēgums:

Izstrādājot projektu, tika noskaidrots, ka veselības aprūpes sistēmas pieejamības uzlabošanai Latvijā jau tiek veikti dažādi pasākumi, piemēram, palielināts rezidentūras vietu skaits, uzlaboti darba apstākļi medicīnas darbiniekiem un pakāpeniski tiek samazināti pacientu izdevumi par ārstēšanos.

Svarīga nozīme ir sadarbībai starp valsts institūcijām, medicīnas nozares pārstāvjiem un sabiedrību. Tikai kopīgi strādājot un meklējot kompromisus, ir iespējams panākt reālus uzlabojumus veselības aprūpes sistēmā.

Kopumā var secināt, ka veselības aprūpes pieejamības uzlabošanai nepieciešams palielināt finansējumu, piesaistīt vairāk medicīnas darbinieku un efektīvāk organizēt pakalpojumu sniegšanu.